

Dordrecht Ondergronds 27

Riooltracé Acaciastraat, Dubbeldam

Gemeente Dordrecht

Een archeologische begeleiding

M.C. Dorst

2012

Gemeente Dordrecht
Stadsontwikkeling/Ruimtelijke Realisatie/Archeologie

Colofon

ISSN:	1876-2379
Tekst:	M.C. Dorst
Afbeeldingen:	Gemeente Dordrecht, tenzij anders vermeld.
Redactie en vormgeving:	D.B.S. Paalman
Uitgave:	Gemeente Dordrecht, mei 2012

Gemeente Dordrecht
Sector Stadsontwikkeling / Afdeling Ruimtelijke Realisatie / Archeologie
P: Postbus 8, 3300 AA Dordrecht
T: (078) 770 4905
E: monarch@dordrecht.nl
W: www.dordrecht.nl/archeologie.nl

© Gemeente Dordrecht, 2012

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch databestand of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave dient men zich tot de uitgever te wenden.

Inhoud

1. Inleiding	5
1.1 Onderzoekskader	5
1.2 Administratieve gegevens	6
1.3 Plangebied en huidig grondgebruik	7
1.4 Geplande werkzaamheden	7
2 Resultaten vooronderzoek	9
3. Doel en vraagstellingen	13
4. Veldonderzoek	15
4.1 Methoden en technieken	15
4.2 Bodemopbouw	15
4.3 Archeologie	16
5. Resultaten en conclusie	19
Literatuur	20
Begrippen en afkortingen	21

1. Inleiding

1.1 Onderzoekskader

Onderzoeksgebied 'riooltracé Acaciastraat' maakt deel uit van een groter plangebied in Dubbeldam, waarbinnen een aantal riolen vervangen zal worden. Na een vooronderzoek is gebleken dat in het onderzoeksgebied mogelijk archeologische waarden verstoord kunnen worden. Op basis hiervan is door de gemeente Dordrecht gesteld dat er nader archeologisch onderzoek plaats moeten vinden.

In opdracht van het ingenieursbureau Drechtsteden is door de Afdeling Ruimtelijke Realisatie/ Archeologie van de gemeente Dordrecht een archeologische begeleiding uitgevoerd.

Voor de uitvoering van het veldwerk zijn enkele onderzoeksvragen opgesteld in het Plan van Aanpak (PvA).¹ Het PvA is geaccordeerd door de bevoegde overheid, de gemeente Dordrecht. Het (hoofd)doel van het onderzoek was het vaststellen van de aan- of afwezigheid van archeologische waarden en indien aanwezig, het documenteren daarvan. Dit document betreft de rapportage van het veldwerk.

De gegevens van het plangebied en een samenvatting van het vooronderzoek zijn weergegeven in hoofdstuk 2. Doel en vraagstellingen staan vermeld in hoofdstuk 3 en in hoofdstuk 4 zijn de onderzoeksmethoden en de resultaten van het veldwerk beschreven. Ten slotte is in hoofdstuk 5 de conclusie verwoord.

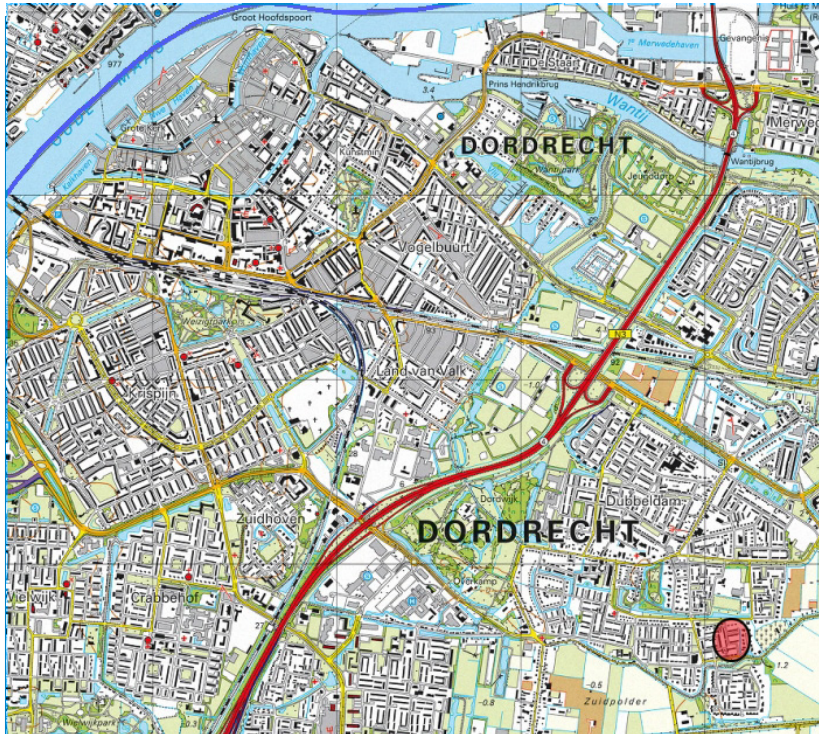
1 Dorst, 8-2-2011 (in de bijlage van de offerte).

1.2 Administratieve gegevens

Type Onderzoek	Archeologische begeleiding
Gemeentelijke projectcode	1104
ARCHIS Onderzoeksmelding	48698
ARCHIS Vondstmelding	419361
Archeologische periode	Nieuwe Tijd
Datum Veldonderzoek	maart 2011
Plaats / Wijk	Dordrecht / Dubbeldam
Toponiem / Straat	Acaciastraat
Gemeente	Dordrecht
Provincie	Zuid-Holland
Kaartblad	44A
RD-(centrum)coördinaat	108.120 / 422.620
Kadastrale gegevens	DBD00, sectie A, perceel 7644
Opdrachtgever	Ingenieursbureau Drechtsteden dhr. R. Nolles (projectleider) Spuiweg 5-9 3311 GT Dordrecht r.nolles@drechtsteden.nl
Uitvoerder(s)	Gemeente Dordrecht, Sector Stadsontwikkeling / Afdeling Ruimtelijke Realisatie/Archeologie
Autorisatie rapport	mevr. J. Hoevenberg (senior archeoloog)
Bevoegde overheid	Gemeente Dordrecht
Digitale archivering	Archief Ruimtelijke Realisatie/Archeologie (www.dordrecht.nl/archeologie)/e-depot Nederlandse Archeologie (http://www.dans.knaw.nl)
Analoge deponering	Archief Ruimtelijke Realisatie en het Stadsdepot/ Erfgoedcentrum DiEP

1.3 Plangebied en huidig grondgebruik

Het plangebied betreft de Acaciastraat in de wijk Dubbeldam te Dordrecht (afb. 1, 2). De straat is circa 260 m lang en verhard. Naar verwachting zullen in het noordelijke deel geen kansrijke trajecten verstoord worden. Het onderzoeksgebied bestaat dan ook uit het zuidelijkste deel van de straat: de aansluiting met de Iepenlaan en Cypresenlaan. Dit gedeelte heeft een lengte van ongeveer 50 m (afb. 2).

Afb. 1. De ligging van het onderzoeksgebied in de Acaciastraat te Dubbeldam in de gemeente Dordrecht (rode stip).

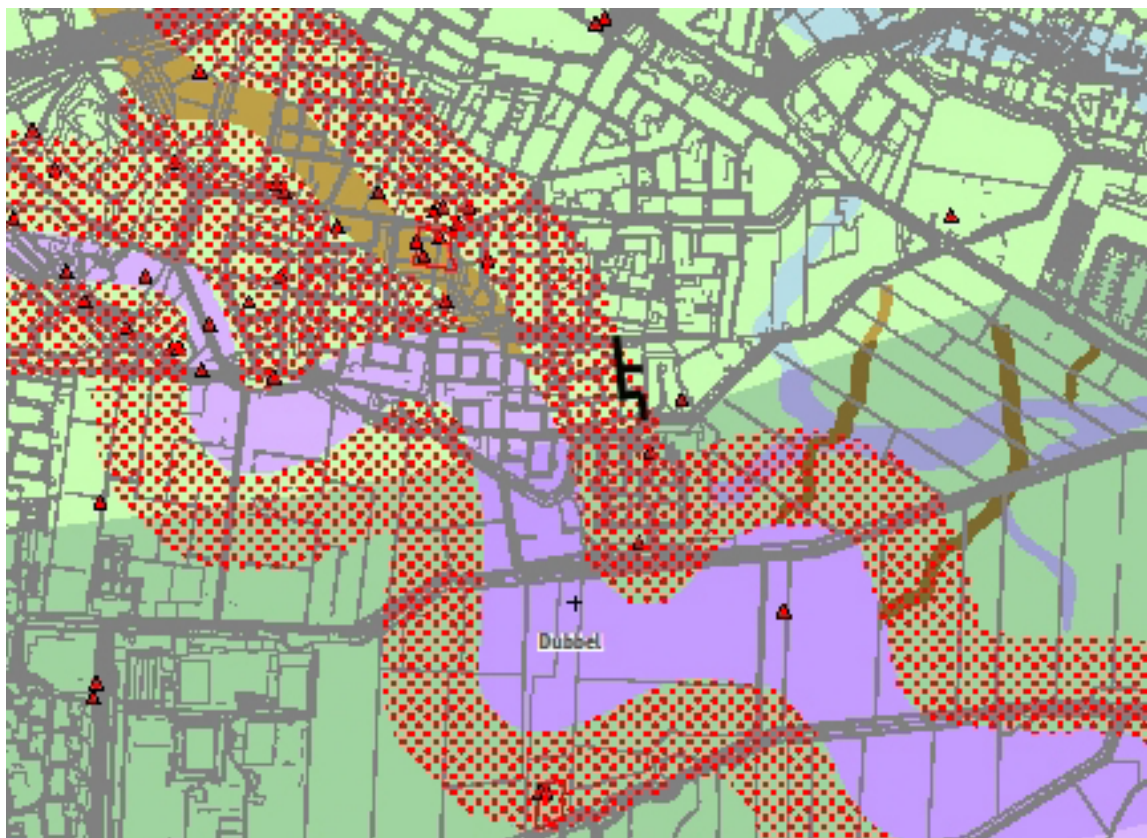

2 Resultaten vooronderzoek

In januari 2011 is een bureau- en veldonderzoek door middel van boringen uitgevoerd. De resultaten daarvan zijn hieronder samengevat.

Het onderzoeksgebied ligt in de randzone van de hoger gelegen oeverwalzone naar het (klei-op-veen) komgebied (afb. 3). Direct ten oosten en zuiden van het onderzoeksgebied zijn in het verleden door de Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN) archeologische waarnemingen gedaan (afb. 3). In 1992 zijn bij het graven van de vijver tussen de Oudendijk en de Cypressenlaan en onder de straten en huizen aan de zuidzijden van de Acaciastraat en Cypressenlaan vondsten uit de Romeinse Tijd en Late Middeleeuwen gedaan. Het vondstmateriaal uit de Romeinse Tijd betrof Terra Sigillata, grofwandig aardewerk en inheems aardewerk.

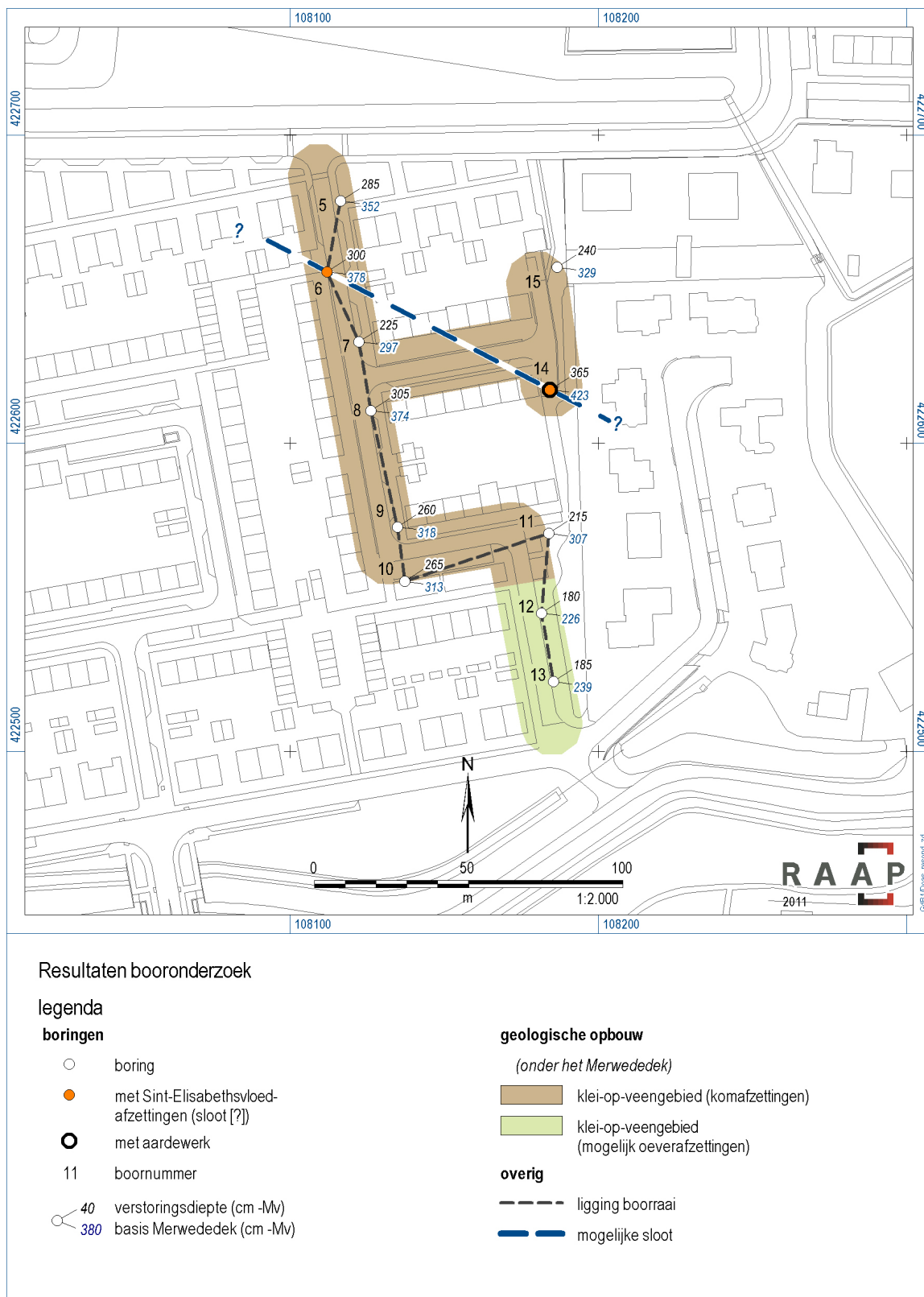
Tijdens het inventariserend booronderzoek dat is uitgevoerd op 6 januari 2011 is vastgesteld dat er in het gehele onderzoeksgebied sprake is van een komklei-op-veen-landschap. Het betreft jongere komafzettingen van de rivier de Dubbel, die ten zuiden en westen hiervan aanwezig was (afb. 3). In het zuidelijke deel van de Acaciastraat waren vermoedelijk ook oudere oeverwalafzettingen van de Dubbel aanwezig (afb. 4).

Afb. 3. De ligging (zwarte tracé) van het plangebied Acaciastraat weergegeven op een uitsnede van de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Dordrecht. Het onderzoeksgebied is het zuidelijkste deel hiervan. In paars is de loop van de Dubbel weergegeven.

In bruin zijn, ten oosten van het plangebied, enkele zijgeultjes van de Dubbel te zien.

Voor de oeverzones (zones rode stippen) geldt een hoge archeologische verwachting. De rode driehoeken zijn archeologische vindplaatsen.

Afb. 4. De resultaten van het vooronderzoek in de Acaciastraat. De groene zone betreft de oudere oeverwal waarop bewoningssporen uit de Romeinse Tijd aanwezig kunnen zijn (afbeelding: RAAP, G.H. de Boer, in: Dorst & de Boer 2011).

In de top van de komafzettingen zijn aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van ingraveringen. Vermoedelijk betreft het sloten (afb. 4). Gezien de aanwezigheid van brakwaterkokkels is er sprake van sloten die watervoerend waren ten tijde van de St. Elisabethsvloeden (1421/1424). In de vulling van één van de vermoedelijke sloten is een scherp kogelpot aardewerk gevonden, die dateert uit de Late Middeleeuwen. In het komgebied kunnen bewoningssporen aanwezig zijn vanaf een diepte van circa 2,5 m – mv. Op de vermoedelijk pre-romeinse oeverwalafzettingen van de Dubbel kunnen bewoningssporen verwacht worden vanaf een diepte van circa 1,8 m – mv.

Gezien de vondst van scherven uit de Romeinse Tijd tijdens de waarnemingen in 1992, kan de aanwezigheid van een bewoningslocatie uit deze periode niet worden uitgesloten.

Enkele kilometers ten westen is tijdens een onderzoek op de locatie Gezondheidspark, bij het Albert Schweitzer ziekenhuis, op de zuidoever van de Dubbel een vondstconcentratie uit de Romeinse Tijd gevonden. Dit is vermoedelijk de neerslag van een verspoeld nederzettingsterrein.

Op grond van het vooronderzoek is de volgende archeologische verwachting voor het onderzoeksgebied opgemaakt:

- In het zuidelijk deel van de Acaciastraat is een oudere, (pre-romeinse) oeverwalafzetting van de Dubbel aanwezig. Gezien de vondst van aardewerk uit de Romeinse Tijd in het zuidelijk deel, is hier mogelijk een vindplaats uit die periode aanwezig vanaf 1,8 m – mv.

- In de komafzettingen, vanaf circa 2,5 m –mv en mogelijk ook op de oudere oeverwal, vanaf 1,8 m –mv, zijn bewoningssporen uit de Late Middeleeuwen aanwezig.

3. Doel en vraagstellingen

Het hoofddoel van het veldwerk is het documenteren van archeologische waarden die door de graafwerkzaamheden verstoord zullen worden. Hiervoor zijn de volgende vraagstellingen geformuleerd:

- 1. Zijn er (behoudenswaardige) bewoningssporen in het onderzoeksgebied Acaciastraat aanwezig? Zo ja, wat is hiervan de aard en datering?*
- 2. Specifiek met betrekking tot laatmiddeleeuwse sloten: wat is hiervan de oriëntatie?
Specifiek met betrekking tot de (vermoedelijk pre-romeinse) oeverwalafzettingen:
wat is, op basis van stratigrafie en/of vondsten de ouderdom?*

4. Veldonderzoek

4.1 Methoden en technieken

De archeologische begeleiding heeft plaatsgevonden tussen 8 en 12 maart 2012. Het onderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen van de KNA 3.2 voor dit type onderzoek en het door het bevoegd gezag geaccordeerde plan van aanpak (PvA). De bevoegde overheid is de gemeente Dordrecht.

De archeologische werkzaamheden zijn verricht door dhr. M.C. Dorst (gemeente Dordrecht). Het graafwerk is uitgevoerd door HAK bv uit Alblasserdam.

4.2 Bodemopbouw

Allereerst zal de bodemopbouw worden besproken, gevolgd door de archeologische aspecten. Ter afsluiting zijn de resultaten kort samengevat en geïnterpreteerd.

De bodemopbouw is tot de maximale diepte van de rioolsleuf (ca. 2,5 - 3 m – mv) gedocumenteerd op basis van enkele boorkolommen. Daarnaast zijn nog zeven handmatige gutsboringen gezet om de oriëntatie van een aanwezige geul in kaart te brengen. Van de boringen zijn geen hoogtemetingen ten opzichte van NAP genomen. De bodemopbouw is gerelateerd aan de hoogte van het maaiveld van het aanwezige grasveld. Dit ligt op basis van de AHN op ongeveer 0,4 m – NAP.

De aangetroffen bodemafzettingen zijn, van beneden naar boven, in te delen in de volgende zes lithostratigrafische eenheden:

Organisch pakket A

Het diepst gelegen pakket bestaat uit bruin mineraalarm (bos)veen met resten van (wortel) hout. Alleen in boring 4 is de (vermoedelijk originele) top van het pakket aanwezig. Elders in het onderzoeksgebied was de top geërodeerd of is er sprake van een slecht ontwikkelde top van het veen (afb. 5). Ook speelt veenklink waarschijnlijk een rol. Dit zal zijn opgetreden vanaf de middeleeuwse bewoning van het gebied. Organisch pakket A behoort tot de Formatie van Nieuwkoop: het Hollandveen Laagpakket.

Organo-klastisch pakket 1

Zowel in het riooltracé als in de boringen is op/in het veenpakket op sommige locaties een venige kleilaag aanwezig. Het bestaat uit (grijs)bruine, sterk humeuze en licht siltige klei met wortelhout. Vermoedelijk vertegenwoordigt dit pakket het ontstaan van de aanwezige geul S1 (klastisch pakket 1). De maximale breedte van deze zone/oudste geulfase ligt tussen 25 en 30 m (afb. 7, tussen boring 11 uit het vooronderzoek en boring 4). De dikte van de afzetting is circa 100 cm en de top is direct onder de Dubbel-komklei (klastisch pakket 2) aanwezig, vanaf circa 2,3 m – NAP (afb. 5, 6).

Klastisch pakket 1

De afzetting die in het booronderzoek ten dele als een mogelijke oudere oeverwalafzetting van de Dubbel is geïnterpreteerd, bleek een geulafzetting (S1) te zijn. De vulling bestaat uit lichtgrijze, siltige tot zandige klei met lokaal lagen met fragmentjes spoelhout en een sterk doorwortelde top. De geul was zuidwest-noordoost georiënteerd en had een breedte tussen circa 12 m in de boorraai en 8 m in het riooltracé (afb. 7, S1).

De dikte van het pakket was ten minste 120 cm (B3).

Klastisch pakket 2

Op bovengenoemde veen- en geulafzettingen is een laag komklei van de Dubbel aanwezig (afb. 5, 6). Het is een laag grijsbruine, sterk siltige en matig humeuze klei met in de top veel humusvlekken. De laag is tussen 10 en 30 cm dik en vermoedelijk is er sprake van minimale erosie van het landschap van vóór 1421. Op de locaties waar de komklei op de (oudere) geulafzetting ligt, is het hoger gelegen (inversieruggen). Dit zal zijn veroorzaakt door veenklink van het omliggende gebied, die optrad ten tijde van de ontginningen in de Middeleeuwen.

De top was in het riooltracé aanwezig vanaf circa 2 m – NAP en in de boringen vanaf 1,3 m – mv, circa. 1,7 m – NAP (afb. 5). Dit niveau was gedurende de Middeleeuwen (en mogelijk de Romeinse Tijd) het loop- /leefniveau.

Klastisch pakket 2 betreft de jongste afzettingen van de Dubbel en behoort tot de Formatie van Echteld.

Klastisch pakket 3

Hierop is overal een pakket klei/zand aanwezig. Dit is gelamineerd en er zijn laagjes detritus en zoetwaterschelpen in aanwezig. De afzetting betreft het zogenaamde Merwededek dat is afgezet ten tijde van het zoetwatergetijdengebied het Bergsche Veld. Het water van het Bergsche Veld heeft het oude landschap overal in lichte mate geërodeerd. Het Merwededek is waarschijnlijk afgezet tussen 1422 en circa het begin van de 17e eeuw. Klastisch pakket 3 behoort tot de Formatie van Echteld.

Opgebracht en verstoord pakket

Het bovenste pakket bestaat uit zand dat is opgebracht tijdens de aanleg van de woonwijk in de 20e eeuw. Samen met de verstoorde top van het hieronder gelegen Merwededek heeft het op de locatie van het riooltracé een dikte van circa 50 cm. Op het grasveld waar de boringen zijn gezet, is de dikte ongeveer 20 cm.

4.3 Archeologie

Tijdens het begeleiden van het riooltracé zijn geen archeologische bewoningssporen aangetroffen. In boring 3 is in de komkleiafzetting op de geulafzetting een leembroekje gevonden (afb. 5, 7). Dit kan een aanwijzing zijn voor de aanwezigheid van bewoning op de stroomgordelafzetting in de directe omgeving. Vermoedelijk zal dit uit de periode Romeinse Tijd – Middeleeuwen (tot ca. 1421) dateren.

Interpretatie en discussie

Vermoedelijk was tijdens het ontstaan van de Dubbel op deze locatie sprake van een geleidelijke (lokale) vernatting van de lagere delen van het veenlandschap. Hierbij ontstond een zone waar kleilig veen gevormd werd dat zich mogelijk geleidelijk ontwikkelde tot een veenontwateringsgeul.

Het beginjaar van de rivier de Dubbel is nog onbekend. Anders dan tot recentelijk werd aangenomen, kan de rivier al rond het begin van de IJzertijd (ca. 800 voor Chr.) zijn ontstaan. De Dubbel stroomde ongeveer 200 m ten zuiden en zuidwesten van de onderzoekslocatie.

Geul S1 zal zijn ontstaan doordat water vanuit de hoofdgeul van de Dubbel actief via de aanvankelijke veenontwateringsgeul het veenmoeras in stroomde. Dergelijke zijtakken zullen zijn ontstaan in een buitenbocht van de rivier, waar de stroomsnelheid het hoogst was.

Twee soortgelijke zijgeulen, met eenzelfde haakse oriëntatie op de hoofdgeul, zijn ook aangetroffen tijdens het booronderzoek in de ten zuidoosten hieraan grenzende Zuidpolder.

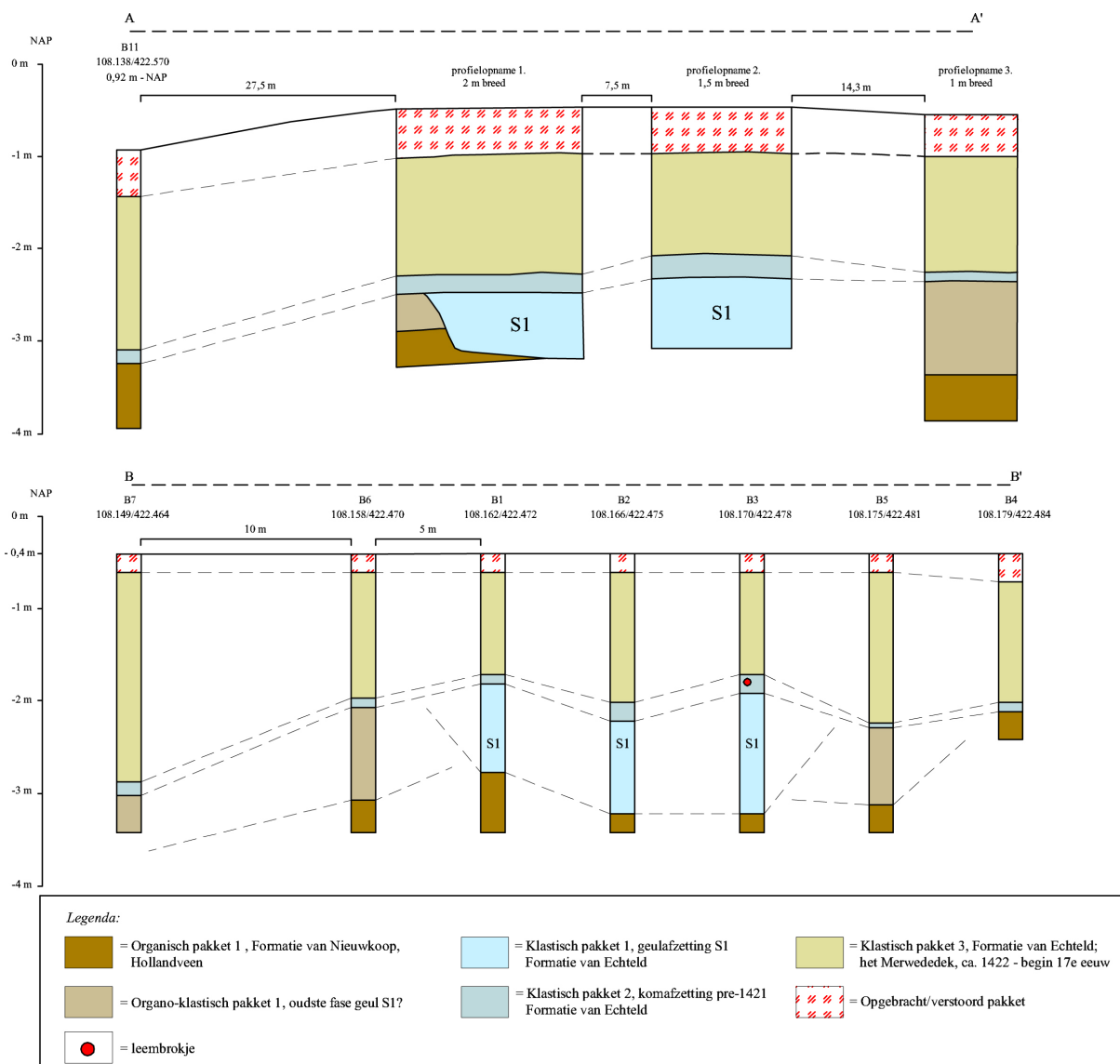
De datering van deze geulen is problematisch. Tijdens het onderzoek in de Zuidpolder is in de vulling van één van de geulen een fragment kogelpot aardewerk gevonden. Dit zou betekenen dat ten minste één van de geulen in de Middeleeuwen nog actief (watervoerend) was.

Daarnaast is er nog de vondst van aardewerk uit de Romeinse Tijd, in 1992 door de AWN gevonden bij het graven van de vijver tussen de Cypressenlaan en de Oudedijk, ongeveer 50 m ten oosten van de Acaciastraat. De context van de vondsten is hierbij echter onbekend gebleven. Het blijft dus onduidelijk of er sprake is van Romeinse bewoning aan één of meerdere kreek of dat er sprake is van een woonlocatie op een kreekinversierug.

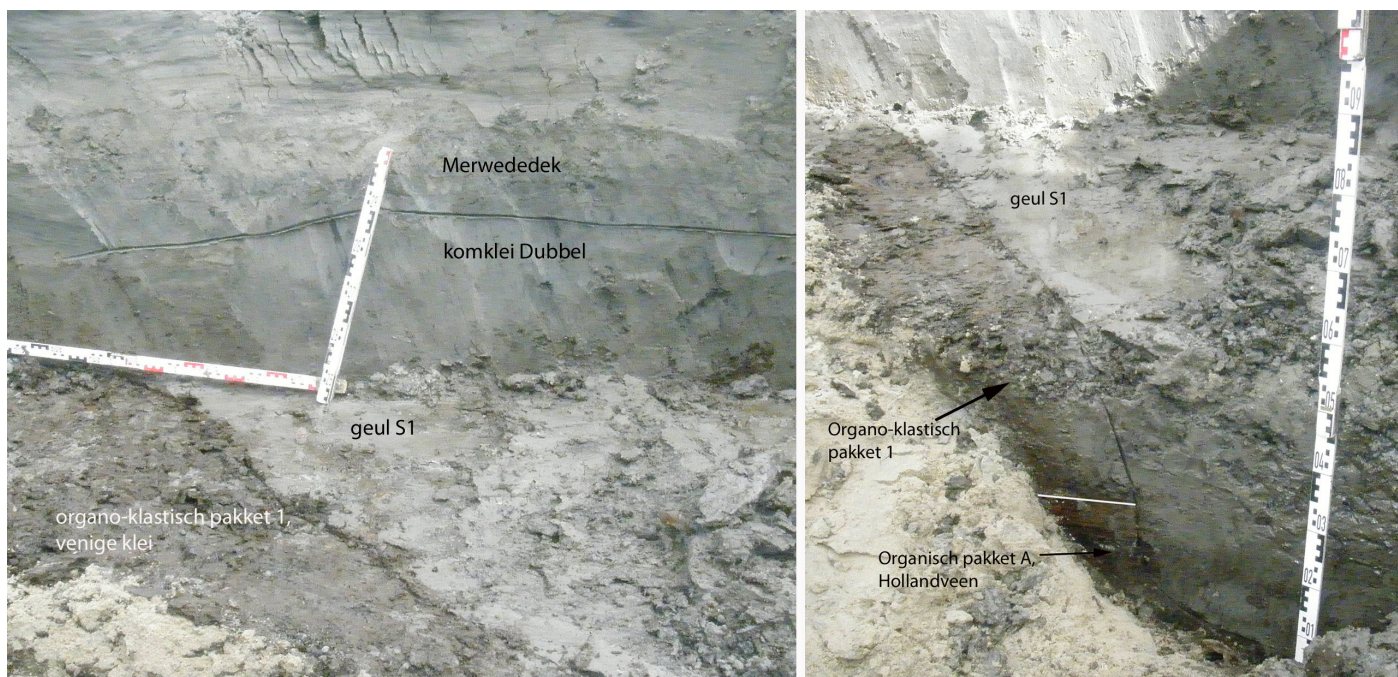
De geul aan de Acaciastraat wordt afgedekt door een komkleiafzetting van de Dubbel. Hiervan is echter niet duidelijk of deze vóór of na de Romeinse Tijd is afgezet. Uit onderzoek aan de Karel Lotsyweg (Gezondheidspark) is gebleken dat er sprake is van een geërodeerde, oudere oeverwal van de Dubbel waar zeer waarschijnlijk wel sprake is geweest van bewoning gedurende de (Vroege) IJzertijd en Romeinse Tijd. In de periode direct na de Romeinse Tijd lijkt er sprake te zijn geweest van een actievare fase van de Dubbel, waarbij oudere oeverwallen zijn geërodeerd en jongere oeverwal- en komafzettingen zijn afgezet.

Voorlopig blijft de ouderdom van dergelijke geulen en dus de mogelijkheid op aanwezigheid van Romeinse bewoning in dit deel van Dordrecht onbekend.

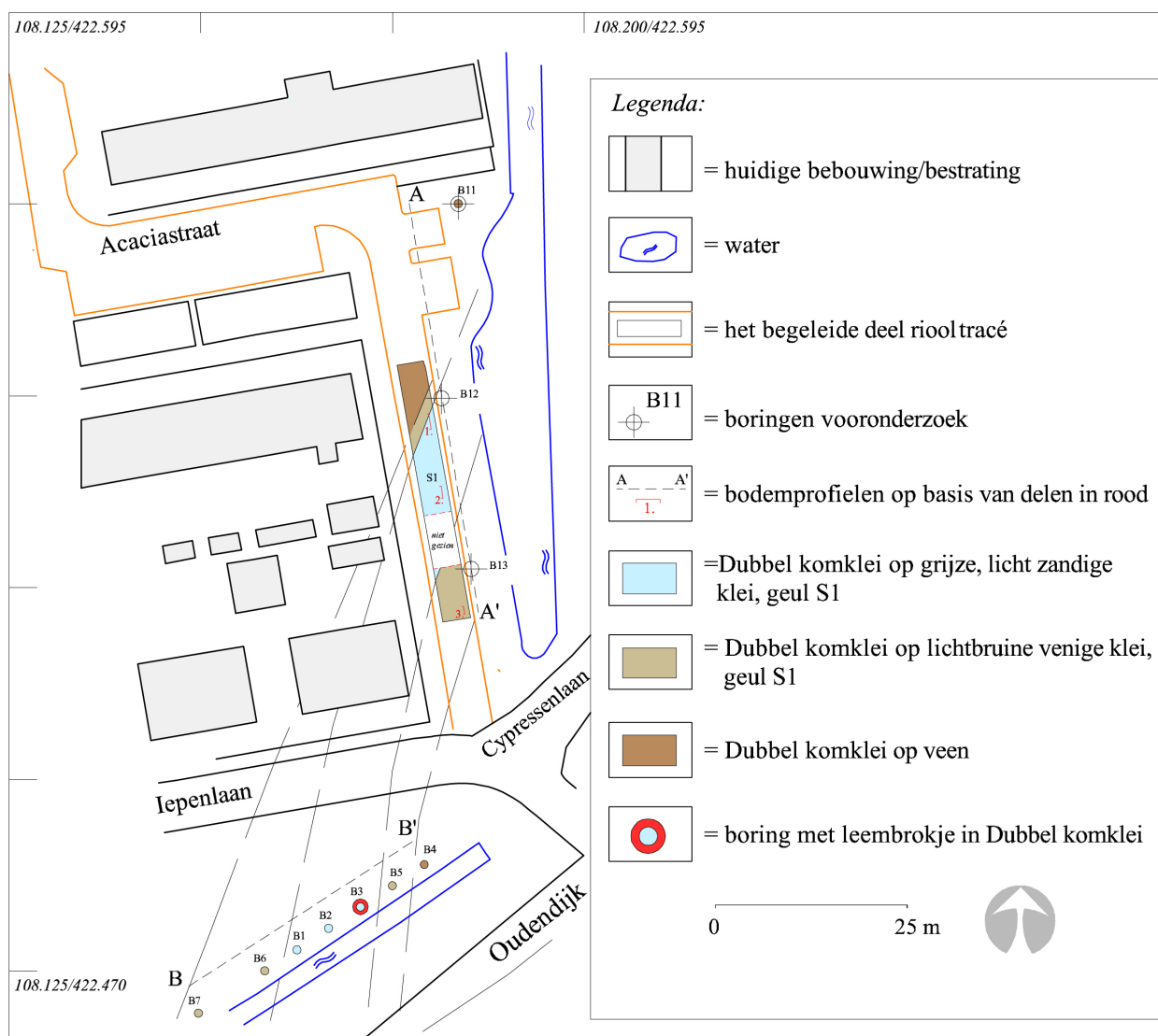
Gedurende de Middeleeuwen werd het gebied in cultuur gebracht. Hierbij werden in het veenmoeras lange ontwateringssloten gegraven. Hierdoor kwam de top van het veenpakket boven de grondwaterspiegel te liggen. Doordat het aan de lucht werd blootgesteld, verdween de top door oxidatie en kwam het maaiveldniveau lager te liggen (veenklink). Op de locaties waar oudere, met klei en zand opgevulde geulen in de bodem aanwezig waren, zakte de bodem minder. De oudere geulen kwamen door de inklinking als hoger gelegen ruggen in het landschap te liggen. Ook op deze onderzoekslocatie is mogelijk sprake van inklinking, waarbij de geul (S1) als een verhoging in het middeleeuwse cultuurlandschap lag. Door de veenklink was het hoogteverschil met het omliggende komklei-op-veenlandschap ongeveer 1 m (afb. 5).

Afb. 5. De lithostratigrafische interpretaties op basis van de bodemprofielen A-A' en B-B' (ligging van de profielraaien, zie afbeelding 6).

Afb. 6. De noordelijke begrenzing van geul S1 in het vlak en profiel ter hoogte van profielopname 1 (voor de locatie zie afb. 7).

Afb. 7. De resultaten van de begeleiding en de boringen. Hierop is de locatie en oriëntatie van geul S1 te zien.

5. Resultaten en conclusie

Tussen 8 en 12 maart 2012 is een archeologische begeleiding uitgevoerd in het plangebied 'riooltracé Acaciastraat, Dubbeldam' te Dordrecht. De archeologische begeleiding was erop gericht om de eventueel aanwezige bewoningssporen, die door de werkzaamheden zouden worden vergraven, te documenteren. Ten aanzien van de geformuleerde vraagstellingen kan het volgende worden geconcludeerd:

1. Zijn er (behoudenswaardige) bewoningssporen in het onderzoeksgebied Acaciastraat aanwezig? Zo ja, wat is hiervan de aard en datering?

In het begeleide deel van het riooltracé zijn geen bewoningssporen waargenomen.

2. Specifiek met betrekking tot laatmiddeleeuwse sloten: wat is hiervan de oriëntatie? Specifiek met betrekking tot de (vermoedelijk pre-romeinse) oeverwalafzettingen: wat is, op basis van stratigrafie en/of vondsten de ouderdom?

De komkleiafzetting waarin de vermoedelijke sloten aanwezig zijn, lag dieper dan de verstoringdiepte van de rioolsleuf. Dit deel van het tracé is niet begeleid.

De veronderstelde oudere oeverwalafzetting bleek een geulafzetting te zijn. Het gaat om een kleine zijgeul van de Dubbel die waarschijnlijk dateert uit de vroegste fase van deze rivier.

De geul had een breedte van circa 10 m en was zuidwest-noordoost georiënteerd. Het is niet duidelijk of de watergang gedurende de Romeinse Tijd nog watervoerend was of dat er sprake was van een (bewoonbare) kreekinversierug.

De stroomgordel is afgedekt door een komkleiafzetting van de Dubbel. De ouderdom hiervan is niet duidelijk, maar kan dateren uit de periode 300-750 na Chr. Ten tijde van de laatmiddeleeuwse bewoning was de geul niet meer watervoerend. Als gevolg van de middeleeuwse ontginningen daalde het maaiveldniveau door klink (inklinken van het veen) en kan de geul als een smalle hoger gelegen rug in het landschap hebben gelegen.

In de Dubbel-komkleilaag die de geulafzetting afdekte, is in één boring een leembrokje gevonden.

Voor de aangetroffen geulafzetting geldt een hoge verwachting op aanwezigheid van bewoningssporen uit de Middeleeuwen en mogelijk ook de Romeinse Tijd. Vermoedelijk zal de geul in zuidelijke richting breder zijn geweest en is de kans op vindplaatsen ten zuiden en zuidwesten van de Iepenlaan groter. Vindplaatsen uit de Romeinse Tijd kunnen zowel op als aan weerszijden van de geulafzetting worden verwacht.

Voor vragen over de conclusies in dit rapport kan contact worden opgenomen met dhr. M.C. Dorst, senior archeoloog, afdeling Ruimtelijke Realisatie van de gemeente Dordrecht, tel. (078) 770 4904.

Literatuur

Boer, G.H., de & F. Stevens, 2009: Plangebied De Zuidpolder. Gemeente Dordrecht. Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (mechanisch booronderzoek). In: RAAP-rapport 1693.

Dorst, M.C., 2011: in prep. Rapportage van een aanvullend proefsleuvenonderzoek op de locatie Gezondheidspark. Dordrecht projectcode 1008 Aquapulca. In: Dordrecht Ondergronds 17. Gemeente Dordrecht, Afdeling Ruimtelijke Realisatie/Archeologie.

Dorst, M.C. & G.H. de Boer, 2011: Gemeente Dordrecht, Onderzoeksgebieden Bremstraat en Acaciastraat, Dubbeldam. Een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek door middel van boringen. In: Dordrecht Ondergronds 12. Gemeente Dordrecht, Afdeling Ruimtelijke Realisatie/Archeologie.

Esch, C. van der, 1995: Jaarverslag van de werkgroep Dordrecht, Dordrecht, Dubbeldam. In: Grondig Bekeken 35. Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland, Lek- en Merwestreek, jaarverslag 1994. 10e jaargang no.1, pag.12.

Koorevaar, T., 2000: Inheems-Romeinse scherven uit Dubbeldam (Dordrecht). In: Grondig Bekeken 58. Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland, Lek- en Merwestreek. 15e jaargang no.4, pag.16-18.

Begrippen en afkortingen

antropogeen	Door mensen gemaakt/gedaan/uitgevoerd, i.i.t. natuurlijk
Bergsche Veld	Zoetwatergetijdengebied ten zuiden van de stad Dordrecht, ontstaan na de Sint Elisabethsvloed van 1421 (verwijst naar Geertruidenberg, later Biesbosch genoemd).
brakwaterkokkel	Gidsfossiel voor de afzettingen van de Sint Elisabethsvloed 1421, zeker als deze tweekleppig en in levenshouding wordt aangetroffen. Het gaat om de tweekleppige <i>Cerastoderma glaucum</i> .
crevasse(afzetting)	Oeverwaldoorbraak (rivier) waarbij (opnieuw) zand is afgezet. Door de doorbraak is een afzetting ontstaan met sediment uit de oeverwal. Crevasse-afzettingen zijn hoger gelegen plekken in het landschap.
detritus	Substantie bestaande uit organische resten van planten en dieren.
donk	Rivierduin of natuurlijke verhoging in het landschap
Formatie van Echteld	Afzettingen vanuit rivier
Formatie van Nieuwkoop	Veenpakket (Hollandveen Laagpakket)
Formatie van Naaldwijk	Afzettingen vanuit zee
Grote Waard	De Grote of Hollandsche Waard was een landbouwgebied in Holland, aan de grens met Brabant. De waard ontstond in de 13 ^e eeuw, na af-damming van de Maas bij Heusden en Maasdam en het aanleggen van een ringdijk. De Grote Waard omvatte de gebieden die tegenwoordig bekend staan als het Land van Heusden en Altena, het Eiland van Dordrecht, het oostelijk deel van de Hoeksche Waard en een stukje Noord-Brabant, ongeveer van Heusden tot Moerdijk.
hil/werf/terp	Woonheuvel of kunstmatige door mensen opgeworpen verhoging in het landschap.
indicator	Aanwijzing
inversierug	Oeverwallen en kreekbeddingen klonken gedurende de middeleeuwse (veen)ontginningen door hun grovere materiaal minder in dan het omliggende land van slappe, fijne klei en/of veen, waardoor ze nu nog als ruggen in het landschap herkenbaar zijn. Deze 'omkering' in het landschap (oorspronkelijk een geul, nu een rug) wordt ook wel 'inversie' (inversieruggen) genoemd.
klastisch	Verweerde/geërodeerde fragmenten van gesteente die zijn afgezet door water en wind
Merwededek	Gelaagd pakket klei-en zandafzettingen vanuit de rivier de Merwede, na de Sint Elisabethsvloed van 1421 (Formatie van Echteld). Specifiek voor het Eiland van Dordrecht.
Sint Elisabethsvloed	Stormvloed waarbij de zeedijk van de Grote Waard bij het dorp Wieldrecht doorbrak en de Grote Waard verdrong, 18-19 november 1421.

AMK	Archeologische Monumenten Kaart
ARCHIS	Archeologisch Informatie Systeem
AWN	Archeologische Werkgemeenschap Nederland
CHA	Cultuur Historische Atlas, provincie Zuid Holland
IKAW	Indicatieve kaart Archeologische Waarden
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
Mv	Maaiveld (loopoppervlak)
NAP	Normaal Amsterdam Peil (hoogtemaat)
NEN	Nederlandse Norm
PvA	Plan van Aanpak
PvE	Programma van Eisen
RCE	Rijksdienst Cultureel Erfgoed